

การเป็นครู/ผู้สอนที่ดี

วิชา ศึกษาศาสตร์*

อาชีพของครู/ผู้สอนมีหน้าที่ที่สำคัญยิ่ง คือ การให้ความรู้แก่นักศึกษา/ผู้เรียนด้วยการบอกกล่าว ชี้แนะ และสั่งสอนอบรมในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะครู/ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีทั้งความรู้ในสาขาวิชาที่พั้นๆ เป็นอย่างดี มีคุณธรรม และต้องรู้จักนำจิตวิทยาต่างๆ เข้ามาบูรณาการกับงานในหน้าที่ของครู/ผู้สอน เช่น จิตวิทยาการทำงาน จิตวิทยาการสื่อสาร และจิตวิทยาการเรียนการสอน เนื่องจากจิตวิทยาจะช่วยทำให้ครูได้รู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและยังช่วยให้ครูคนนั้นสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น อันจะนำมาซึ่งความสามารถในการสอน การทำงาน และการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

นอกจากนั้นตามบทบาทหน้าที่ของผู้สอนจะต้องมีกระบวนการของการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับนักศึกษาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน นั่นคือจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ดีมักเริ่มที่ฝ่ายผู้สอนก่อน เพราะผู้สอนมักมีบทบาทในเชิงรุก ส่วนผู้เรียนมักมีบทบาทในเชิงรับ ดังนั้นผู้สอนจึงควรพิจารณาตนเองเพื่อให้มีองค์ประกอบพื้นฐานของการสอนที่ดี ๕ ข้อ ดังนี้

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

๑. การมีทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษา โดยผู้สอนควรมีแนวคิดแบบใหม่ว่าการสอนเป็นเสมือนการขายความรู้ และนักศึกษาเป็นเสมือนลูกค้าที่สำคัญที่ทำให้มหาวิทยาลัยดำเนินอยู่ได้ เพราะถ้าไม่มีนักศึกษามหาวิทยาลัยก็อยู่ไม่ได้ ตัวผู้สอนเองก็อยู่ไม่ได้เช่นกัน หรือถ้ามีนักศึกษาในสาขาวิชานั้นน้อย ผู้บริหารก็จะเห็นความสำคัญของสาขาวิชานั้นน้อยลงตามสัดส่วน จนอาจถึงขั้นยุบสาขาวิชานั้น ดังนั้นจำนวนนักศึกษาในสาขาวิชาจึงเป็นตรรกะชนิดวัดความสามารถของครูในสาขาวิชานั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ด้วยแนวคิดนี้อาจทำให้ครูเกิดทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษาได้

๒. การแสดงออกทางสายตาและกิริยาท่าทาง ซึ่งเป็นอวัจนภาษา (การสื่อสารที่ไม่อาศัยคำพูด) ผู้สอนควรแสดงออกถึงความห่วงใย และความเอื้ออาทรต่อนักศึกษา และมีกิริยาที่สุภาพ

๓. การยิ้มแย้ม ผู้สอนควรมีสีหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อนักศึกษา อันจะนำมาซึ่งความรู้สึกที่ดีของนักศึกษาที่มีต่อผู้สอน

๔. การทักทาย ผู้สอนควรรู้จักทักทายซึ่งเป็นการเสริมแรงให้นักศึกษาได้รู้สึกถึงการที่ผู้สอนให้การยอมรับนับถือและได้รับเกียรติจากผู้สอน จะนำมาซึ่งการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพราะนักศึกษาจะไม่รู้สึกเกร็ง หรือเครียด

๕. หยุดพูดเพื่อฟัง ผู้สอนควรรู้จักหยุดพูดเพื่อฟังด้วย เพราะการฟังเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการสื่อสารมากกว่าการพูด โดยผลจากการวิจัยได้พบว่า การสื่อสารประจำวันจะเป็นการฟังถึง ๔๕ % การพูด ๓๕ % การอ่าน ๑๖ % และการเขียนเพียง ๔ % (โยธิน คັນสนยุทธ, ๒๕๓๐: ๘๙) ดังนั้นการสอนที่จะเกิดประสิทธิภาพที่ดีได้ผู้สอนต้องหัดฟังด้วย

ในระหว่างทำการสอนยังมีหัวใจสำคัญอีกหลายประการที่จะช่วยให้การสอนประสบความสำเร็จได้ดีเพิ่มขึ้น ได้แก่

๑. ความจริงใจ ผู้สอนต้องพูดและแสดงออกถึงความรู้สึกจากใจจริงที่ต้องการช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ เต็มใจและให้เวลารับฟังปัญหา

๒. ความปรารถนาดี ผู้สอนควรแสดงออกถึงความปรารถนาดีต่อผู้เรียนด้วยคำพูดและการกระทำ ควรชี้แจง แนะนำแก่ผู้เรียนด้วยความเมตตา ปรารถนาให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจน และต้องมีความอดทนต่อการถูกซักถามจากผู้เรียน โดยไม่มีทัศนคติว่า ผู้เรียนสอบถามเพื่อลองภูมิหรือท้าทาย

๓. ความมีน้ำใจ ผู้สอนควรมีอัธยาศัยไมตรี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และให้ความสนใจได้ถามเกี่ยวกับการเรียน การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรอบอุ้มใจและมีกำลังใจในการเรียน

๔. การใช้คำพูด ผู้สอนไม่พึงใช้คำพูด ดังต่อไปนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, ๒๕๓๐: ๗๑)

๔.๑ การพูดจับผิด ดีโน่น ดีนี่ผู้เรียน

๔.๒ การพูดชมผู้เรียนด้วยการระบุว่าผู้เรียนไม่ดี มีข้อบกพร่อง ไร้ ชื้อบื้อ ฯลฯ

๔.๓ การพูดด้วยคำที่มีความหมายสองแง่สองง่ามที่โน้มน้าวให้ผู้เรียนเกิดการเข้าใจในความรู้สึกทางเพศ

๔.๔ การพูดด้วยการใช้สรรพนามที่ไม่เหมาะสม

๔.๕ การพูดที่แสดงความโอ้อวดสรรพคุณของผู้สอนว่าเป็นคนเก่งเลิศ

การเป็นผู้สอนที่ดีนอกจากจะต้องนำหลักจิตวิทยาและกระบวนการสื่อสารที่ดีมาบูรณาการในการทำงานแล้ว ผู้สอนยังต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณของผู้สอนควบคู่ไปด้วย เพื่อเป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องของความเป็นผู้ทำหน้าที่สอน ซึ่งจรรยาบรรณของผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาที่ได้จากผลการวิจัยมี ๒ ด้าน ดังนี้ (ฉลอง บุญญานันต์ สุภชัย สุภวรรณ และสมคิด อิศระวัฒน์, ๒๕๒๖: ๖๓-๖๔)

พฤติกรรมผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาที่ควรปฏิบัติ

๑. ปฏิบัติตนโดยยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ

๒. ปฏิบัติหน้าที่ครูด้วยใจศรัทธาในอาชีพครู

๓. สนับสนุนและปฏิบัติตนตามนโยบายของรัฐด้วยความบริสุทธิ์ใจ

๔. รักษาความสามัคคีและชื่อเสียงของสถาบันที่ตนสังกัดอยู่

๕. ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมโดยสุจริตใจ

๖. ปฏิบัติหน้าที่โดยรักษาผลประโยชน์ของสถานศึกษาและส่วนรวม

๗. ปฏิบัติตนตามธรรมเนียมที่ดีของสถานศึกษา

๘. ใฝ่หาความรู้ในสาขาวิชาที่ตนสอนให้กว้างขวางลึกซึ้ง

๙. ตั้งใจปฏิบัติงานเพื่อศิษย์และการศึกษาด้วยความเสียสละ

๑๐. ตั้งใจสอนอย่างดีและสม่ำเสมอ

๑๑. เอาใจใส่และให้คำแนะนำปรึกษาแก่ศิษย์อย่างดี

๑๒. ยึดถือว่างานสอนและงานแนะนำศิษย์เป็นหน้าที่สำคัญใน

อาชีพครู

๑๓. ปฏิบัติตนต่อศิษย์และผู้อื่นด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และยุติธรรมเสมอ

๑๔. รักษาความลับของศิษย์ เพื่อนร่วมงาน และสถานศึกษา

๑๕. ปฏิบัติตนต่อศิษย์และผู้อื่นด้วยความสุภาพเรียบร้อย

๑๖. ปฏิบัติตนต่อสาขาวิชาอื่นด้วยใจเป็นธรรม

พฤติกรรมผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาที่ไม่ควรปฏิบัติ

๑. ปฏิบัติตนฐานชู้สาวกับศิษย์

๒. ใช้ศิษย์ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนตน

๓. กล่าววาจาก้าวร้าวข่มขู่ศิษย์และเพื่อนร่วมงาน

๔. ใช้คะแนนเป็นเครื่องมือบังคับศิษย์
๕. แสดงอาการอาฆาตพยาบาทศิษย์
๖. ปิดบังอำพราง หรือบิดเบือนเนื้อหาสาระทางวิชาการแก่ศิษย์
๗. กล่าววาจาดูหมิ่นเหยียดหยามศิษย์และเพื่อนร่วมงาน
๘. ละทิ้งหน้าที่ความรับผิดชอบในการสอน และงานที่ได้รับ

มอบหมายจากสถาบันที่ตนสังกัด

๙. กระด้างกระเดื่องต่อผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่การงาน โดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบแบบแผน

๑๐. แสดงข้อคิดเห็นลบหลู่ดูหมิ่นชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๑๑. นำผลงานทางวิชาการไปใช้ในทางทุจริตซึ่งเป็นภัยต่อสังคม

๑๒. แอบอ้างนำผลงานของผู้อื่นมาเป็นผลงานของตน

๑๓. คัดลอกหรือเลียนแบบงานของผู้อื่นโดยมิได้ระบุชื่อหรือได้รับอนุญาตจากเจ้าของ

๑๔. ประพฤติชั่ว ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงแห่งความเป็นครู

๑๕. ประกอบอาชีพอื่นที่ทำให้ศิษย์เสื่อมศรัทธาในความเป็นครู

๑๖. ทำการวิจัยและศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ส่งเสริมการกระทำ

ผิดศีลธรรม

สรุปแล้วการเป็นผู้สอนที่ดีจะต้องรู้และมีความเข้าใจในธรรมชาติของคนอย่างถ่องแท้แล้วนำเอาหลักการทางจิตวิทยามาใช้ด้วยสติปัญญา พร้อมทั้งบูรณาการกระบวนการสื่อสารให้เหมาะสมกับงานในหน้าที่ และที่จะละเลยไม่ได้คือจรรยาบรรณของผู้สอน.

เอกสารอ้างอิง

- ผลียง บุญญาพันธ์ ศุภชัย ศุภวรรณ และสมคิด. (๒๕๒๖, เมษายน-มิ.ย.). จรรยาบรรณของผู้สอนในมหาวิทยาลัย. วารสารการวิจัยทางการศึกษา, ๑๓(๒): ๖๒-๗๐.
- เดลีศว พันธุ์สีดา. (๒๕๓๗, เมษายน-มิ.ย.). จิตวิทยาในวิชาชีพบรรณารักษ์. วารสารห้องสมุด, ๓๘(๒): ๒-๘.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (๒๕๓๐). หลักการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิเทศศาสตร์. (๒๕๓๑). เอกสารการสอนชุดวิชา พฤติกรรมศาสตร์การสื่อสาร หน่วยที่ ๑-๘. พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี: ผู้แต่ง.
- โยธิน คันสนนุทช. (๒๕๓๐). มนุษย์สัมพันธ์ จิตวิทยาการทำงานในองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.